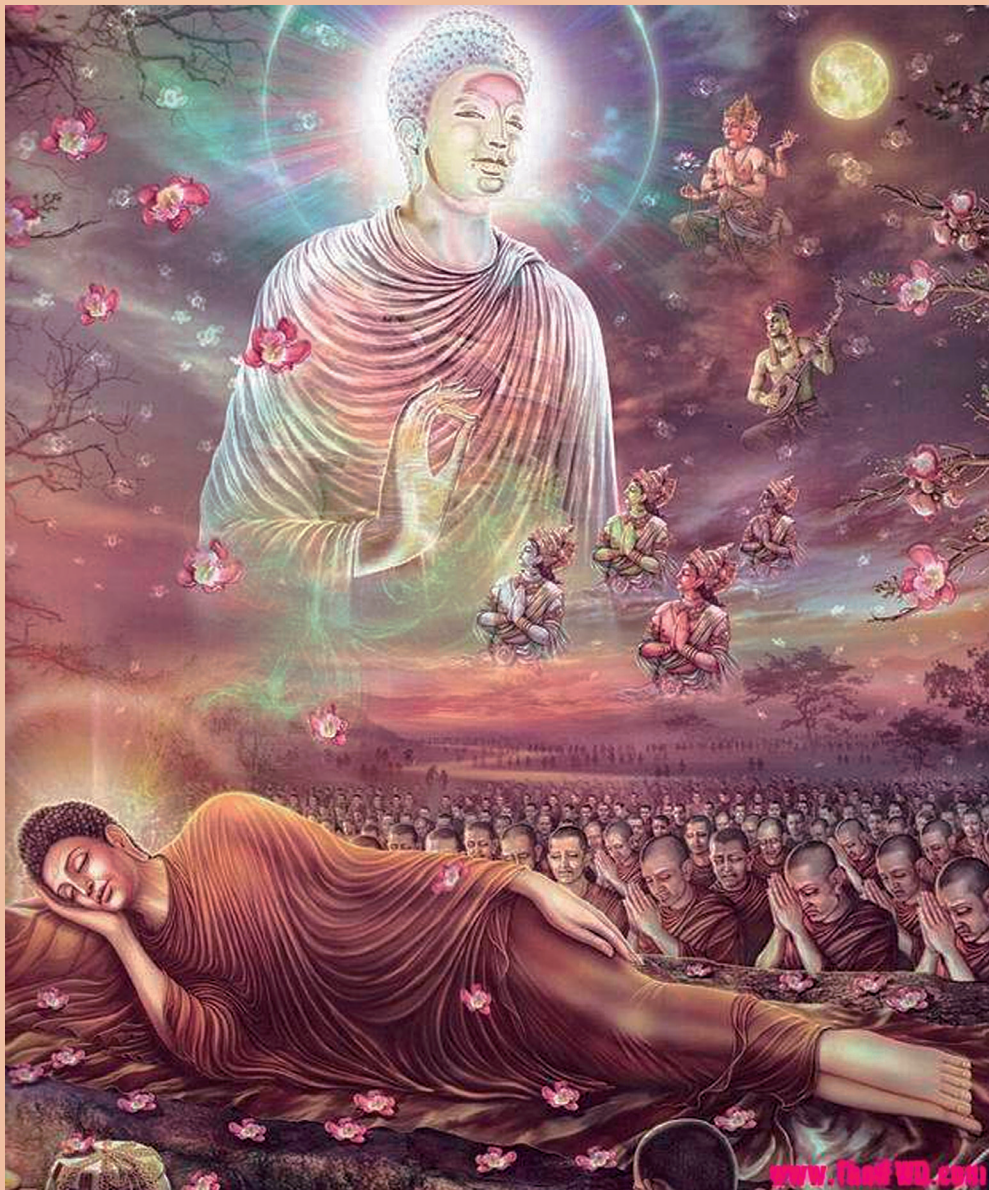

พระบรมสารีริกธาตุ ศูนย์รวมใจของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

พันเอก โชคดี เกตสัมพันธ์
ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร
กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ปัจจุบันพระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งมงคลแทนองค์พระพุทธเจ้า ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะมีความเชื่อถือในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่กับพระบรมสารีริกธาตุนั้น และสักการะเพื่อน้อมขอพระบารมีให้คุ้มครองตนเองให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง

นับเป็นสิ่งมงคลสำหรับสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในการที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงอนุโมทนาและ

ประทานพระบรมสารีริกธาตุให้แก่สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐาน ณ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นที่สักการบูชา เป็นที่ตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นขวัญกำลังใจแก่กำลังพลในกองทัพไทย ข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนสืบไป โดยพันเอก โชคดี เกตุสัมพันธ์ ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เข้ารับประทานพระบรมสารีริกธาตุจากพระเทพสารเวที ผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร และในโอกาสนี้

กองประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ขอเสนอเนื้อหาอันเกี่ยวข้องกับพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับผู้อ่านดังนี้

หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วได้บังเกิดสิ่งที่ระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพุทธเจดีย์ ๔ อย่างคือ

๑. ธาตุเจดีย์คือพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเมื่อได้ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้วพระบรมสารีริกธาตุถูกแบ่งแจกไปยังรัฐต่างๆ ๘ รัฐ โดยมีทศพรหมณ์เป็นผู้แจกพระบรมสารีริกธาตุที่มี ๑๖ ทะนาน ให้รัฐละ ๒ ทะนาน คือรัฐมคธของพระเจ้าชาตัตถุรัฐวัชชีของกษัตริย์ลิจฉวี รัฐลักกะของศากยราชอัลลกะปะของโมลียะกษัตริย์ นครเอญฐที่ปะกะของมหาพราหมณ์เจ้า นครปาวาของมัลละกษัตริย์ต่างพวกนครกุสินาราของมัลละกษัตริย์เจ้าของถิ่นทั้ง ๗ รัฐนี้อยู่ในอินเดียภาคกลาง ส่วนรัฐที่ ๘ คือรัฐรามคามของโกลิยะกษัตริย์ ซึ่งกล่าวว่าอยู่ในเขตพระยานาคทางภาคเหนือแถบภูเขาคิมาลัย โดยกษัตริย์แต่ละรัฐได้สร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชา

๒. บริโภคเจดีย์ ได้แก่ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนเถระว่า ให้ผู้ที่ระลึกถึงพระองค์เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ปลงธรรม

สังเวช อันได้แก่ ที่ประสูติ ที่ตรัสรู้ ที่ปรารถนา
ปฐมเทศนา และที่ปรินิพพาน แต่ต่อมาได้เพิ่มสถานที่อื่น
เข้าไปด้วย คือที่ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ที่บรรจุพระอังคาร
และเถ้าถ่าน ที่ถวายพระเพลิงพระพุทธรูปที่บรรจุ

พระนาถโลหะ ที่ดวงพระธาตุ รวมทั้งที่ต่างๆ ที่นำพระ
ศรีมหาโพธิ์ไปปลูกด้วย

๓. ธรรมเจดีย์ ได้แก่ การจารึกข้อพระธรรม
ที่เป็นหัวใจพระศาสนาไว้บูชา และคาถาแสดงอริยสัจ ๔

๔. อุเทสิกเจดีย์ ได้แก่ สิ่งของที่ระลึกอย่างอื่น
ที่ไม่เกี่ยวกับ ๓ ประเภทที่กล่าวแล้ว เช่น พระพุทธรูป
หรือรูปสัญลักษณ์แบบเดินที่แทนองค์พระพุทธเจ้า เช่น
ธรรมจักร รอยพระพุทธรูป เป็นต้น

ลักษณะฐานของพระบรมสารีริกธาตุและ
พระธาตุ

มีการกล่าวถึงพระพุทธสิริระว่าเมื่อพระพุทธเจ้า
มีพระชนมายุ ๘๐ พรรษา พระองค์เสด็จดับขันธ-
ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา มัลลกะษัตริย์ผู้ครองเมือง
กุสินาราได้อัญเชิญพระพุทธสิริระไปถวายพระเพลิงที่
มกุฏพันธนสถานหน้าประตูเมืองด้านทิศใต้ กล่าวว่าพระ
พุทธสิริระนั้นแสดงปาฏิหาริย์ไม่ติดไฟ จนเมื่อพระกัศสป
เถระเดินทางจากนครวาปามาถึงได้เคารพสักการะ
พระพุทธสิริระแล้ว พระพุทธสิริระถูกเผาผลาญด้วย
เตโชธาตุภายในพระพุทธสิริระเอง และพระพุทธ
สิริระก็อันตรธานเป็นบรยากาไป เหลือแต่พระบรม
สารีริกธาตุอันบริสุทธิ์กับผ้าขาวสะอาดที่ห่อพระพุทธ
สิริระอยู่เดิม

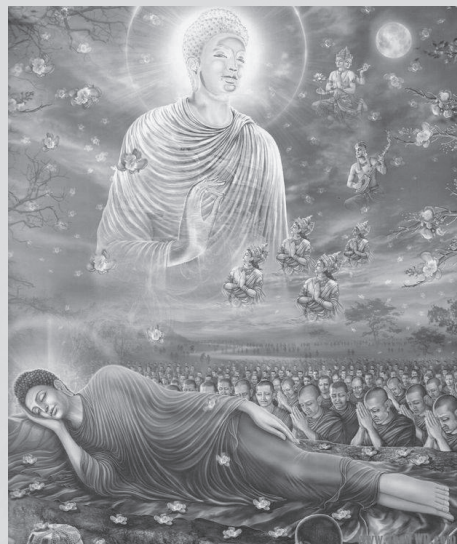
พระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะต่างจากอัฐิ
ของคนสามัญทุกอย่างคือ แทนที่จะเหลือเป็นลักษณะ
ของกระดูกธรรมดา แต่จะเป็นธาตุที่มีสีและลักษณะ
คล้ายดอกมะลิตูมอย่างหนึ่ง คล้ายแก้วมุกดา (ไข่มุก)
อย่างหนึ่ง คล้ายผงทองคำอย่างหนึ่ง พระบรม
สารีริกธาตุ มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. พระบรมสารีริกธาตุประเภทที่
เหลืออยู่อย่างไม่กระจัดกระจาย ซึ่งมี ๗ ส่วน
คือ พระเขี้ยวแก้ว ๔ พระรากขวัญ ๒ และ
พระอุณหิส หรือส่วนพระนลาฏ ๑

๒. พระบรมสารีริกธาตุประเภทที่
กระจัดกระจาย ซึ่งคือส่วนอื่นๆ นอกเหนือจาก
๗ ส่วนนั้น และแหลกลาญไม่เหลืออยู่เป็น
สัดส่วนที่เด่นชัด มีตั้งแต่ขนาดเล็กสุดประมาณ

เท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาด ขนาดกลางประมาณเท่า
เมล็ดข้าวสารหัก และขนาดใหญ่ที่สุดก็เท่ากับเมล็ด
ถั่วเหลือง (ของอินเดีย คือถั่วมคคะ)

สำหรับลักษณะสี ฐานและขนาดของ
พระบรมสารีริกธาตุมีปรากฏในอรรถกถาสุมังคลวลลสินี

ซึ่งแต่งขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๐ และได้มีผู้รจนาเป็น
ภาษาไทยในตำนานพระบรมธาตุ

ตำนานพระบรมธาตุได้พรรณาลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุกับพระธาตุของพระอรหันต์ว่ามีลักษณะต่างๆ กัน เช่น กลม ยาว รี เลี้ยว เป็นเหลี่ยม และมีขนาดต่างๆ อาทิ มีขนาดใหญ่เท่ากับถั่วหัก ขนาดกลางเท่ากับข้าวสารหัก ขนาดเล็กเท่ากับเมล็ดพันธุ์ฝักกาด มีลักษณะเป็นน้ำมันเลื่อมสีต่างๆ มีสีทองอุไรบ้าง ขาวใสดังแก้วผลึกบ้าง สีดอกพิกุลแห้งบ้าง และยังได้กล่าวถึงอิทธิฤทธิ์ของพระบรมสารีริกธาตุว่าขนาดกลางและเล็กเสด็จลอยเหนือน้ำได้โดยจะประทับลงบนน้ำ ทำให้น้ำเป็นแอ่งหรือรอยบุ๋มลงไปมีรัศมีของน้ำหรือประกายของน้ำปรากฏเป็นแฉกๆ บางครั้งก็จมน้ำแต่เมื่อซ้อนขึ้นมาก็สามารถลอยได้ใหม่และมัก

รวมตัวกันเสมอ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่เชื่อกันว่าบุคคลผู้มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์ไว้ในความครอบครอง หากหมั่นเคารพกราบไหว้สักการบูชาและประพฤติตนอยู่ในทางที่ชอบด้วยศีลธรรมแล้ว จะประสบแต่สิริมงคล มีความสุข ความเจริญและความร่มเย็นเป็นอย่างยิ่ง หากมีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์ไว้แต่ไม่หมั่นเคารพสักการบูชา และประพฤติตนอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมอันดี พระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันต์ธาตุก็จะไม่อำนวยผลให้ และมักจะเสด็จไปประทับที่อื่น

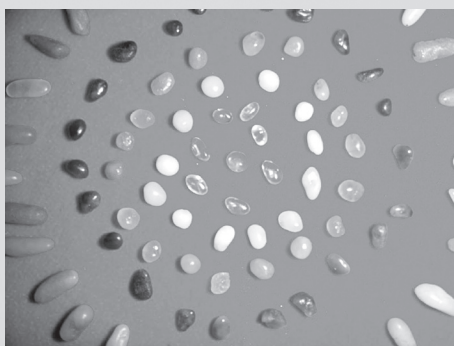
นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานอยู่ทั้งในเมืองมนุษย์ เมืองนาค และบนสวรรค์ อาทิ พระราชนิเวศน์เมืองชัย ประดิษฐาน

อยู่พรหมโลก พระท้าวธาดูขาวเมืองบน ประดิษฐานอยู่ ณ เมืองคันธารวารรัฐ พระท้าวธาดูเมืองขวาล่าง ประดิษฐานอยู่ลังกาทวีป พระท้าวธาดูเมืองชัยล่าง ประดิษฐานอยู่ ณ นาคพิภพ และยังมีคำไหว้พระธาตุ

แต่ละแห่งไว้ด้วย คำบูชาพระธาตุในพรหมโลกดาวดึงส์ คำบูชาพระธาตุในจักรวาลทั้งหลาย คำบูชาพระธาตุ ๘๔,๐๐๐ องค์ในชมพูทวีป และคำบูชาพระธาตุในลังกาทวีป

ดังนั้นจึงมีความเชื่อและนับถือพระบรมสารีริกธาตุว่าเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญยิ่งกว่าวัตถุมงคลอื่น ด้วยเหตุนี้พระบรมสารีริกธาตุนับว่ามีความสำคัญมากในการประกาศศาสนาเพราะมีพลังในการดึงดูดศรัทธาของคนให้

เลื่อมใสยิ่งขึ้น พระสาวกหรือแม้แต่พระมหากษัตริย์ผู้เป็นองค์ศาสนูปถัมภกที่สืบทอดพระพุทธศาสนาได้เจริญรอยตามปฏิปทาของพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อ

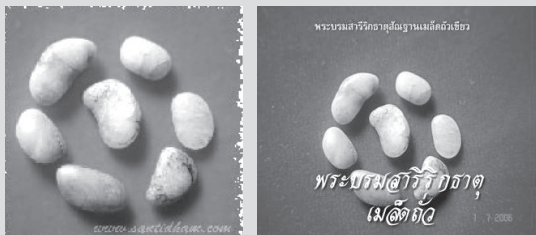

ส่งสมณทูตนำไปประดิษฐานไว้ในประเทศนั้นๆ ด้วย ประหนึ่งว่าพระบรมศาสดาได้เสด็จไปเป็นประธานในขณะทูตนั้น เพราะเหตุนี้ จึงปรากฏว่ามีพระธาตุเจดีย์อยู่ทุกประเทศที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง เพราะการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในนั้นเป็นมิ่งมงคลเท่ากับ

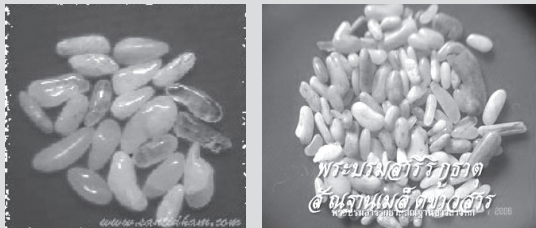
พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ในเมืองนั้น ประเทศนั้นสถูปที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจะเรียกว่า “พระบรมธาตุ” หรือ “พระธาตุ” ความเชื่อในเรื่องพระธาตุของพุทธศาสนิกชนชาวไทยมิได้มีเฉพาะแต่พระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระอริยสาวก

เท่านั้น แม้แต่พระสงฆ์ที่เคร่งครัดในศีลาจารวัตรในปัจจุบันก็ยังมีคนเลื่อมใสมาก จากตำนานพระธาตุโบราณซึ่งกล่าวว่ามาจากลังกานั้น ได้กล่าวถึงความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุขนาดต่างๆ นั้นมีจำนวนและลักษณะดังนี้

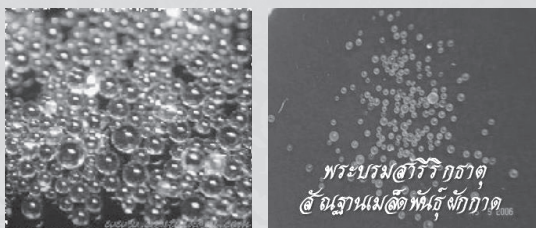
๑. พระบรมสารีริกธาตุขนาดใหญ่ ประมาณเท่าเมล็ดถั่วหัก จำนวน ๕ ทะนาน ทรงบวรลักษณะเหมือนหนึ่งพรรณทองอุไร

๒. พระบรมสารีริกธาตุขนาดกลาง ประมาณเท่าเมล็ดข้าวสาร จำนวน ๕ ทะนาน ทรงพระบวรลักษณะเหมือนหนึ่งพรรณแวแก้วผลึกอันเลื่อนลอย

๓. พระบรมสารีริกธาตุขนาดเล็ก ประมาณเมล็ดพันธุ์ฝักกาด จำนวน ๖ ทะนาน ทรงพระบวรลักษณะดังพรรณดอกบุปผชาติพิกุลอดุลลีไส

การบูชาพระบรมสารีริกธาตุ

พระบรมสารีริกธาตุเป็นปูชนียวัตถุที่ทรงไว้ด้วยคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนา อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สูงค่า ควรแก่การเคารพบูชาอย่างสูงสุด หากท่านผู้ใดมีโอกาสได้เก็บรักษาไว้ ขอให้บูชาด้วยความเคารพ เนื่องจากพระบรมสารีริกธาตุนั้นหาได้ยาก และยังเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดในไตรภพที่มนุษย์และเทวดาพึงสักการะ

วิธีบูชาพระบรมสารีริกธาตุ

การจะบูชาพระบรมสารีริกธาตุนั้นก่อนอื่นต้องชำระล้างร่างกาย ทำจิตใจให้สะอาดผ่องใส จัดหาดอก

มะลิใส่ภาชนะบูชา ตั้งสักการะ ณ ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แล้วจุดธูปและเทียน ตั้งใจให้เป็นสมาธิ กราบ ๓ ครั้ง แล้วจึงตั้งนะโม ๓ จบ กล่าวคำบูชาพระบรมสารีริกธาตุ คำกล่าวบูชาพระบรมสารีริกธาตุมีอยู่มากมาย ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย แต่ที่พบเห็นกันอยู่โดยทั่วไป และกระทำได้อย่างง่ายนั้นคือ

คำกล่าวพรรณนาพระบรมสารีริกธาตุ

“อะหัง วันทามิ พุระโธ

อะหัง วันทามิ ธาตุโย

อะหัง วันทามิ สัพพะโส”

(คำกล่าวอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุก็สามารถนำมาใช้กล่าวบูชาได้เช่นกัน)

การบูชาพระธาตุนั้น นอกเหนือจากการบูชาด้วย “อามิสบูชา” เช่น การบูชาด้วยดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องหอมต่างๆ แล้ว การบูชาด้วยการ “ปฏิบัติบูชา” ซึ่งเป็นวิธีที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่นิยมปฏิบัติควบคู่ไปด้วยในการบูชาซึ่งพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุทั้งหลาย โดยทั่วไปนิยมปฏิบัติตามแนวอริยมรรค ๘ ประการสรุปโดยย่อได้แก่

๑. การบูชาด้วยศีล ซึ่งศีลเป็นพื้นฐานและเป็นที่ตั้งมั่นแห่งการทำความดีเป็นเกราะป้องกันความชั่วทั้งปวง ไม่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ทำให้เกิดความพร้อมต่อการปฏิบัติสมาธิ (สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ)

๒. การบูชาด้วยสมาธิ ซึ่งการสวดมนต์ภาวนานั่งสมาธิ ดูลมหายใจเข้า-ออก เป็นการฝึกความเข้มแข็งของจิต ให้มีกำลังในการพิจารณาหลักธรรมต่างๆ

ได้ตามความเป็นจริง (สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ)

๓. การบูชาด้วยปัญญา คือการใช้ปัญญาพิจารณาหลักความเป็นจริงตามหลักไตรลักษณ์ (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ)

อานิสงส์ของการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ-พระธาตุ

๑. ไม่ตายด้วยคมศาสตรา-อาวุธของศัตรูผู้มุ่งร้าย
๒. ปัญหาอุปสรรคผ่านพ้น ขอให้ตั้งใจจริงบูชาจริง
๓. ประกอบการคำพาณิชยจะเจริญรุ่งเรืองไพบูลย์
๔. รับราชการ ยศ ตำแหน่งจะเจริญขึ้นเร็ว และเจริญขึ้นเรื่อยๆ
๕. มีเมตตาสงเคราะห์ห่มทานิยม มหาโชค-มหาลาภ และคลาดแคล้ว
๖. เทวดาอารักษ์คุ้มครองรักษาตลอดกาล
๗. ครอบครัวเป็นสุข สงบ ร่มเย็น และเจริญรุ่งเรือง
๘. มีฤทธิ์เดช อำนาจ วาสนา บารมีแผ่ไพศาล บริวารจะเคารพ หมั่นจะยำเกรง อานิสงส์ เป็นไปตาม

อธิษฐาน

นอกจากนี้ การบูชาพระบรมสารีริกธาตุยังได้ประโยชน์ ในด้านเป็นอนุสติ ๑๐ อีกด้วย ดังนี้คือ

- พุทธานุสติ คือ การระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า (พระบรมสารีริกธาตุ)
- ธัมมานุสติ คือ การระลึกถึงคุณของพระธรรม (ธรรมที่ทำให้อัฐิกลายเป็นพระธาตุ)
- สังฆานุสติ คือ การระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ (พระสงฆ์สาวกธาตุ)
- สีลानุสติ คือ การระลึกถึงศีลของตน (ผลของศีลที่ทำให้อัฐิกลายเป็นพระธาตุ)
- จาคานุสติ คือ การระลึกถึงทานของตน (ผลของทานที่ทำให้อัฐิกลายเป็นพระธาตุ)
- เทวทานุสติ คือ การระลึกถึงคุณที่ทำบุญคดให้ เป็นเทวดา (เทวดารักษาพระธาตุ)
- มรณานุสติ คือ การระลึกถึงความตายที่จะมาถึงตน (แม้พระอริยเจ้าก็ต้องตาย)

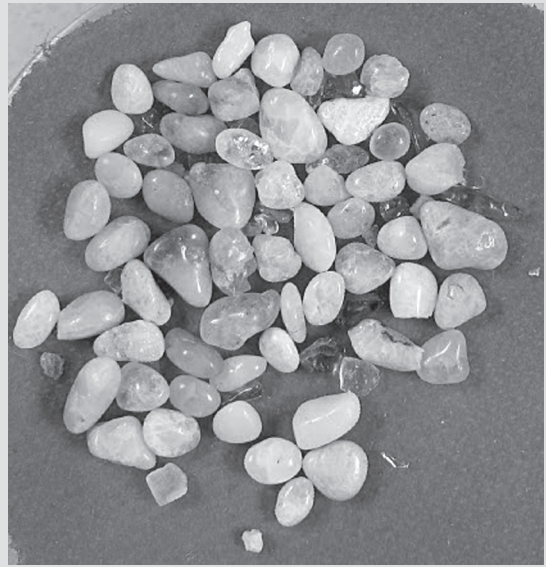

กายคตาสติ คือ ระลึกทั่วไปในกาย ให้เห็นว่าไม่งาม น่าเกลียด (เมื่อตายแล้วก็เหลือเพียงกระดูก)

อานาปานสติ คือ การระลึกถึงสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก (ผลของสมาธิที่ทำให้จิตใจกลายเป็นพระธาตุ)

อุปสมานุสสติ คือ การระลึกถึงคุณพระนิพพาน (แดนพระนิพพานที่พระอริยเจ้าได้ก้าวล่วง)

สำหรับการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ณ อุสธรณ์สถานแห่งชาตินั้น ขอเรียนเชิญข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป สักการบูชาได้ทุกวัน (ยกเว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์) ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ภายในอาคารประกอบพิธี อุสธรณ์สถานแห่งชาติ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ติดต่อสอบถามได้ที่ กองประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๓ ๘๔๖๘

อ้างอิง

กรมศิลปากร, พระบรมสารีริกธาตุ พิมพ์ครั้งแรก พิมพ์ที่ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙

<http://student.nu.ac.th/phratad/index.htm>, <http://student.nu.ac.th/phratad/index.htm>, พฤตจิกายน ๒๕๕๕

<http://www>" <http://www.rd.go.th/nakhonphanom/60.0.html>, พฤตจิกายน ๒๕๕๕

<http://www.sanyidham.com>, <http://www.sanyidham.com>, พฤตจิกายน ๒๕๕๕

<http://fordfocussociety/index.php?topic.8703.3>, <http://fordfocussociety/index.php?topic.8703.3>, พฤตจิกายน ๒๕๕๕

<http://konjaiboon.com/prata.htm>, <http://konjaiboon.com/prata.htm>, พฤตจิกายน ๒๕๕๕